

Bont en blauw

Louis Tobback

Partijvoorzitter SP

Over de paarse coalitie in Nederland liet Louis Tobback zich ooit ontvallen: “Het begint met paars, maar het eindigt met bont en blauw”. We zijn nu een paar jaar verder en het gaat de paarse coalitie in Nederland voor de wind: per jaar komen er 100.000 banen bij. Belgische socialistenvormen kunnen daar alleen van dromen. Heeft Tobback zijn mening nog niet bijgesteld?

Het gaat uitstekend met Nederland. De paarse beleidsploeg levert werk dat wij - net als de overige Europese landen trouwens - hun alleen maar kunnen benijden. Bovendien doet de PvdA het in de coalitie uitstekend. Dat doet mij plezier en ik hoop dat ze de paarse regeerperiode in 1998 met een positieve balans kunnen afsluiten. Ondanks de mooie resultaten ben ik echter nog steeds niet te vinden voor een paars experiment in België. Ik heb daarvoor goede redenen, van tactische en van fundamentele aard.

Maar om te beginnen wil ik de puike prestaties van het Nederlandse kabinet een beetje relativeren. Natuurlijk oogt het schitterend als je per jaar 100.000 werklozen aan een job helpt. Maar is dat het resultaat van het paarse beleid? Of is dat veeleer te danken aan een beleid dat al op de sporen werd gezet door de vorige coalitie? De budgettaire ruimte waarover het huidige kabinet beschikt, is er ongetwijfeld gekomen dankzij de harde ingrepen in de WAO die de vorige coalitie (CDA-PvdA) doorvoerde. Ook wij hebben in België de sociale zekerheid gesaneerd. Dat was nodig om ze betaalbaar te houden. Wij hebben de pensioenen hervormd, wij zijn de gezondheidszorg aan het hervormen. Maar in Nederland heeft dat geleid tot een gedeeltelijke privatisering van de gezondheidszorg. De Belgische regering heeft zo'n drastische ingreep kunnen vermijden. Toch zijn we erin geslaagd tezelfdertijd de rentelasten

op de overheidsschuld onder controle te brengen, zodat de eindstreep van Maastricht nu ook voor ons in zicht is.

Dat ons daarbuiten slechts weinig financiële ruimte rest voor een offensief beleid op het gebied van werkgelegenheid of infrastructuur, zoals dat in Nederland gevoerd wordt, is jammer, maar het is de realiteit. De gasbel van Slochteren heeft de Nederlandse schatkist sinds 1970 ongeveer 6.000 miljard opgebracht. Zij hebben dus 350 miljard per jaar méér dan wij hebben om uit te geven. Met dat geld zouden wij uiteraard ook infrastructuurwerken en werkgelegenheidsplannen kunnen financieren, wij zouden de loonkosten en misschien zelfs de belastingen op een selectieve manier kunnen verlagen. Maar wij hebben die miljarden niet.

De psychologische aantrekkingskracht van paars

Met deze relativisering valt meteen een stuk van de aantrekkingskracht van paars weg. Toch is een paarse coalitie in België voor een groot stuk van de socialistische achterban nog om een andere reden zeer aantrekkelijk: een paarse coalitie bij ons zou vooral een anti-CVP-coalitie zijn. In Nederland was de paarse coalitie niet zozeer of toch niet uitsluitend een anti-CDA-coalitie. Het uitgangspunt van de paarse ploeg was ook van principieel-democratische aard: de politieke onzindelijkheid van de sinds 1917 onafgebroken

regeerperiode van het CDA. Men wilde een frisse wind laten waaien in regeringskringen, men was ervan overtuigd dat het ruimte zou scheppen voor andere politieke omgangsvormen. Ikzelf heb mijn twijfels over de meerwaarde van die vermeende 'nieuwe politieke cultuur' van het paarse kabinet. Maar los daarvan zie ik nog een andere tegenindicatie voor paars. Hier in België zou een paarse coalitie vooral een anti-klerikale coalitie zijn. Het is daarin dat voor velen de bijzondere aantrekkingskracht van het Nederlandse voorbeeld ligt. Emotioneel-psychologisch kan ik dat begrijpen, maar verstandelijk-politiek vind ik dat een slechte keuze. Want omdat je de CVP in parlement en regering buiten spel zet, heb je nog niet afgerekend met de christelijke zuil, die in België nu eenmaal de dominante maatschappelijke stroming is en een enorme buitenparlementaire macht vertegenwoordigt. Die macht zou de speelruimte van een paars kabinet wel eens erg klein kunnen maken. Als in België een regering van socialisten en liberalen 'Nederlandse' maatregelen zou willen nemen in de sociale zekerheid, dan geef ik die regering geen veertien dagen.

Maar zelfs al zou een paarse coalitie met dat soort beleid 'leefbaar' en dus uit tactisch oogpunt te verdedigen zijn, dan nog zou ik er uit principiële overwegingen niet instappen. Als rechtstreeks gevolg van het Nederlandse beleid - dus niet door conjuncturele oorzaken - wordt de onderlaag in de Nederlandse samenleving steeds armer en de bovenlaag steeds rijker. Die denivelering laat zich in België ook enigermate voelen - als gevolg van het gebrek aan fiscale harmonisering in Europa, wat ook de Nederlanders parten speelt uiteraard - maar wij hoeven niet te koop te lopen met het feit dat wij al drie jaar achter elkaar de lonen aan de stijging van de levensduurte hebben gekoppeld. In België gebeurt dat nog steeds automatisch met de index. Dat is een socialistische verworvenheid, die tegen liberale aanvallen veilig is gesteld door een rooms-rood kabinet.

Tripartite

Ik zie nog een ander belangrijk verschil tussen Belgisch en Nederlands paars. Wij hebben hier geen eigen variant van D66. Zo'n amalgaam

van pragmatische groenen, kaviaarsocialisten en verlichte liberalen is hier niet voorhanden. Nochtans heeft precies D66 in Nederland een belangrijke rol gespeeld bij de Nederlands kabinetsformatie. Niet alleen was D66 uitdrukkelijk vragende partij voor een paarse coalitie, maar bovendien hebben zij die coalitie mogelijk gemaakt door hun bufferpositie. Zonder D66 was ook de PvdA er niet aan begonnen. Zij geven zelf aan dat het ondenkbaar was geweest de uiteenlopende standpunten van rood en blauw rechtstreeks met elkaar te confronteren.

Eén van de voorwaarden die Wim Kok noemt om het paarse experiment ook na 1998 te verlengen is, naast die aanwezigheid van de sociaal-liberalen, trouwens dat de PvdA de grootste partij blijft. Ook dat is onontbeerlijk. Omdat de PvdA de grootste partij is, heeft zij de minister-president kunnen leveren. Omdat ze de grootste partij is, is ze erin geslaagd drieste belastingmaneuvers van de VVD af te blokken. En mede omdat de PvdA de grootste partij is, bepaalt de sociaal-democratie het gezicht van de coalitie.

Kiezersbedrog

Maar ongetwijfeld heeft dat sociaal-democratische gezicht van de coalitie ook veel te maken met de sterke, gerespecteerde figuur van minister-president Wim Kok. En met die bedenking kom ik tot mijn grote fundamentele bezwaar tegen een paarse coalitie. In een paarse coalitie onderschrijf je het ideologische en intellectuele overwicht van rechts dat zozeer in onze tijdsgeest ligt. Dat Bolkestein met die ingesteldheid aan de paarse coalitie begonnen is, heeft Vreeman treffend gellustreerd met het citaat "It's not tired, it's dead". Maar ook Verhofstadt vertrekt vanuit die redenering: hij spoort ons uitdrukkelijk aan om in de leer te gaan bij Kok en bij Blair, want zij zouden 'het eindelijk begrepen hebben'. Verhofstadt wil met andere woorden dat wij ons neerleggen bij zijn vorm van neo-liberalisme.

Nu snijdt de verwijzing naar Blair geen hout: wat die man wil doen is in vergelijking met het Thatcherisme een sociale revolutie - je moet zijn programma wel degelijk tegen die achtergrond beoordelen. De verwijzing naar Kok daarentegen bevat naar mijn gevoel een kern van waarheid.

Als je een huwelijk aangaat met een partij die je tot nog toe ideologisch tot je laatste snik heb bestreden, dan moet dat voor één van de twee slecht aflopen. Dat bedoelde ik met 'je eindigt met bont en blauw'. Uiteindelijk loopt dat uit op een vorm van kiesbedrog. Als de kiezer voor Verhofstadt kiest, dan kiest hij niet voor Tobback. Voor de democratie is het mijns inziens heel belangrijk dat die keuze duidelijk blijft. En in een paarse coalitie die ideologisch meedrijft op de golven van het neo-liberalisme, riskeert het verschil niet zo duidelijk te zijn.

In Nederland valt dat allemaal nog erg mee. Maar dat is dan weer te wijten aan het feit dat Bolkestein én met zijn partij in de regering zit én in de Tweede Kamer de oppositie aanvoert. Dat is een bizarre situatie, waar ikzelf niet bepaald voorstander van ben: ik geloof in de eenheid van een gedachtengoed en dus ook in de samenhang van en trouw aan het akkoord dat je met de coalitiepartner onderhandelt. Maar de schizofrene

houding van Bolkestein heeft alleszins als positief effect dat de Nederlandse kiezer in 1998 wel degelijk zal weten op wie hij zijn stem moet uitbrengen. En laten wij niet vergeten: de duidelijkheid in het Nederlandse ideologische landschap is - daarmee begon ik deze redenering en daarmee wil ik ze ook afsluiten - ook voor een stuk te danken aan de autoriteit van Wim Kok, die erin slaagt het kabinet een serieus socialistisch cachet te geven. Dat is mooi meegenomen voor de PvdA, maar het blijft een mes dat aan twee kanten snijdt. Er is immers geen wet die zegt dat de sterke figuur in een paarse ploeg altijd en overal een socialist zal zijn. Wie in België een paars avontuur zou overwegen, moet zich daar zeer goed van bewust zijn.

Deze tekst is een bewerking van de tussenkomsten die SP-voorzitter Louis Tobback hield op de bijeenkomst 'paars in Nederland' op 23 januari 1997 te Brussel.